

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ

Алексеева С. В.

ВСТУП

На сучасному етапі економічних перетворень у багатьох країнах світу виокремлюється сектор «креативної економіки», цінність якої визначається результатами інтелектуальної діяльності, культурними, мистецькими, інноваційними продуктами та послугами. Креативна економіка дає нове життя не лише виробництву, послугам, а й торгівлі, сфері розваг. Ознакою креативної економіки є динамічність у генеруванні доходів, створенні робочих місць, неприв'язаність до матеріальних ресурсів. Разом з економічними вигодами креативна економіка створює нематеріальні цінності та забезпечує сталий розвиток, орієнтований на людину.

В умовах креативної економіки активно розвиваються галузі майбутнього – «культурні» та «креативні» індустрії, що орієнтовані на виробництво та комерціалізацію процесів, які мають нематеріальний та культурний характер (за визначенням ЮНЕСКО). Як переконують закони економіки, стійкий економічний розвиток на сучасному етапі залежить не стільки від реального ресурсного потенціалу країни, структури власності тощо, скільки від умов для підприємництва, яке орієнтоване на інноваційну діяльність, активне й послідовне освоєння прогресивних досягнень науки, техніки, технології. Сьогодні кожна країна, зважаючи на свої національні особливості та індивідуальну ситуацію, вибудовує власну інноваційну стратегію, яка максимально гармонізує суспільні потреби, наявні ресурси та внутрішні й зовнішні чинники економічного розвитку. Як свідчить практика, у світі для посилення креативного сектора запроваджено сотні програм різного масштабу – від рівня ЮНЕСКО та державних програм до муніципальних.

Креативний сектор сприяє формуванню інвестиційного клімату та створює атмосферу відкритості та ефективного міжнародного співробітництва¹ [с. 49]. Саме креативні індустрії уможливають

---

¹ Чечетова Н.Ф., Чечетова-Терашвілі Т.М. Креативне підприємництво – основа креативної економіки країни та її регіонів. *Восточноевропейский научный журнал. Экономические науки*. 2019/10/11. № 49(4). С. 47–52.

розв'язання таких важливих економічних і соціальних завдань, як насичення національного ринку різноманітними благами, розв'язання проблеми зайнятості населення, становлення середнього класу, розвиток конкуренції, формування господарської культури тощо. Креативний сектор також притягує найбільш активну молодь. Сучасні випускники професійних освітніх закладів мають отримати ґрунтовну теоретичну й практичну підготовку в умовах креативних індустрій, що стане запорукою успішного працевлаштування або створення власного бізнесу. За таких обставин належна підготовка молоді до креативних індустрій ще в закладах професійної освіти є ефективним способом розв'язання багатьох нагальних соціально-економічних проблем. Отже, зміни, що відбуваються у суспільстві, ставлять перед професійною освітою цілі та завдання підготовки майбутніх фахівців, здатних до реалізації творчого потенціалу, креативної самоактуалізації, професійної самозайнятості.

Сьогодні велика кількість молоді у світі працює та реалізовує свій творчий потенціал у креативних індустріях, підтримуючи економіку власної країни. Із 2016 року Україна активно долучилася до підпрограми Європейського Союзу «Креативна Європа», що спрямована на підтримку культурного та креативного секторів економіки. Імплементация Угоди передбачає інформаційно-аналітичний супровід реалізації програми, зокрема аналіз впливу та результатів діяльності програми на розвиток вітчизняного сектору культури та креативних індустрій. Водночас у липні 2018 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії»², а в липні 2019 року Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, де визначено необхідність побудови інноваційної економіки з розвинутим підприємництвом, інноваціями та високою продуктивністю виробництва³. Отже, стрімкий розвиток креативних індустрій, розширення міжнародної культурної конвергенції, осучаснення соціальної комунікації зумовлюють потребу у високопрофесійних фахівцях із творчим мисленням, здатністю генерувати оригінальні задуми, нестандартні ідеї, реалізовувати полікультурні проекти, з підготовленістю до професійної діяльності в умовах креативних індустрій.

---

² Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 34. Ст. 257.

³ Стратегія розвитку інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-209p>.

1. Розвиток креативних індустрій: можливості та перспективи

У світовому економічному співтоваристві активно розвиваються креативні індустрії як одні з видів економічної діяльності, ключових позицій посилення відкритості ринків товарів і послуг, поглиблення кооперування та поділу праці, імплементації процесів демократизації, прав і свобод громадянського суспільства. Унікальний сектор економіки виник унаслідок поширення масової комунікації та глобалізму. Креативні індустрії – це інновації в економіці знань, мистецтві, культурі, розвитку торгівлі та політики⁴ [с. 25]. Визначаючи основні характеристики креативних індустрій, слід зазначити, що основними ресурсами є інтелект, культура та креативність, тобто люди з їхніми інтелектуальними здібностями, талантом і творчим потенціалом. Отже, поняття креативних індустрій можна характеризувати через професійну діяльність, в основі якої лежать індивідуальний творчий принцип, навик або талант і яка несе в собі потенціал створення доданої вартості та робочих місць шляхом виробництва й експлуатації інтелектуальної власності.

Креативні індустрії з 2016 року стали національною візією України. Як ми вже зазначали, відповідно до змін Закону України «Про культуру» (2018 р.), було введено поняття креативних індустрій, та Кабінет Міністрів України затвердив перелік видів економічної діяльності «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій» (2019 р.)⁵. Документом визначено перелік видів економічної діяльності, відповідно до Національного класифікатора України, які належать до креативних індустрій. Перелік охоплює види економічної діяльності у таких секторах: візуальне, сценічне, аудіальне, аудіовізуальне мистецтво; дизайн; література і видавнича діяльність; нові медіа та ІТ; архітектура й урбаністика; реклама, маркетинг і PR; бібліотеки, архіви та музеї; народні художні промисли. Розроблення такого переліку дасть змогу ідентифікувати креативні індустрії у структурі української економіки і створить передумови для отримання статистичної інформації щодо стану їх розвитку. Конкретизація видів економічної діяльності у сфері креативних індустрій дасть змогу державі розробляти політику підтримки відповідно до специфіки конкретних секторів. Сьогодні також здійснюється активна робота щодо створення Інституту державних інспекторів із питань інтелектуальної власності.

---

⁴ Бакуліна Н., Фалович В. Розвиток креативних індустрій в Україні: аналіз і оцінка. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. Вип. 24. С. 24–32.

⁵ Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2019 р. № 265-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text>.

Окрім того, активно розвивається нова програма, що фінансується Європейським Союзом, House of Europe («Дім Європи»), яка створена з метою підтримки професійного та творчого обміну між українцями та їхніми колегами в країнах ЄС. Програма фокусується на культурі та креативному секторі, освіті, медицині, соціальному підприємництві, медіа та роботі з молоддю.

Водночас у сучасному соціумі поступово виокремлюється особливий соціальний прошарок активних, дієвих осіб, які воліють не пасивно пристосовуватися до новітніх обставин цивілізаційного буття, а, виявляючи ініціативу, всебічно самореалізовуватися й бути економічно незалежним. Насамперед ми говоримо про креативне підприємництво як можливість розвитку креативних індустрій. Важливим є й те, що у цільових настановах Державної національної програми «Освіта. Україна (XXI століття)»⁶ наголошується на необхідності ознайомлення учнівської молоді з основами економіки, формами господарської діяльності та об'єктивній потребі набуття техніко-технологічних й економічних знань, вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для залучення майбутніх фахівців до продуктивної діяльності та оволодінням певною професією. Підприємець займає центральне місце серед суб'єктів сучасної економіки і останнім часом має високий рейтинг популярності серед фахівців різних галузей.

Із погляду форм бізнесу креативні індустрії засновані на пріоритеті малих і середніх підприємств, що виробляють творчі продукти та послуги. Нова економіка будується підприємцями-творцями, які крім знань одночасно використовують уяву та творчу енергію задля створення нових ідей та впровадження цінностей. У сучасних законодавчих документах «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» (2000 р.), «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012 р.), Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки» (2013 р.) зазначається, що розвиток малого та середнього бізнесу є однією з найважливіших сучасних ознак сучасної економіки та важливою передумовою її розвитку. Від того, наскільки активну діяльність ведуть підприємці малого та середнього бізнесу, залежать економічна стабільність і розвиток самої держави. Креативне підприємництво відноситься до бізнесу, який працює в рамках культурних і творчих індустрій.

---

⁶ Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.

В Україні до 2030 р. передбачено використання творчого потенціалу особистості як «ключового драйвера», заохочення підприємницької ініціативи кожного громадянина, створення «комфортного бізнес-клімату» і забезпечення свободи реалізації бізнес-ідей. Креативні процеси в економіці нашої держави ще не набули вагомих масштабів. Практика функціонування вітчизняних підприємств показала, що в Україні креативне підприємництво ще не набуло рис повноцінного складника інноваційної сфери. Для усунення цієї проблеми необхідне формування ефективного механізму управління інфраструктурою креативного підприємництва, що дасть змогу прискорити процес формування взаємозв'язків між її структурними елементами шляхом забезпечення організаційних та економічних умов їхньої діяльності, а також зосередитися на підготовці фахівців, здатних працювати в умовах розвитку креативних індустрій. Креативне підприємництво – особливий новаторський процес створення нового орієнтований на пошук нових можливостей, розвиток інновації. За статистичними даними, в Україні у креативних індустріях (архітектура, мода, образотворче мистецтво, кінематограф, видавнича справа і т. д.) вже охоплено понад 3% робочих місць, що забезпечують 4% ВВП.

Підготовка майбутніх фахівців до креативного підприємництва – це вимога часу, що зумовлює необхідність розвитку нового покоління підприємців, які здатні орієнтуватися в креативному та інформаційному просторі, знають правила ведення бізнесу, вміють оцінювати сучасні ризики та приймати адекватні управлінські рішення, адже у сучасному суспільстві все менше людей хочуть працювати на роботодавців, усе більше на себе самих, стирають межі між наукою і мистецтвом, креативністю та інноваціями, органічною культурою та етнічною різноманітністю. В економічних термінах ідея креативності дає можливість стерти межі між необхідністю і свободою, працею і само-реалізацією, засобами та цілями. Креативність запроваджується в бізнесі, підприємстві, оскільки творчий підхід гарантує конкурентоздатність практично у будь-якій сфері. Нові ідеї, інноваційність, творчість є передумовами виробництва якісно нового індивідуального культурного продукту, який потребує розповсюдження та комерціалізації.

Розвиток креативного підприємництва є однією з головних передумов формування та реалізації потенціалу держави, оскільки підприємці формують значну частину податкових надходжень державного та місцевого бюджетів. Сьогодні в умовах соціально-економічної кризи і напруженості на ринку праці підприємництво має стати початком ділової кар'єри молодих людей, розкриття їхнього творчого потенціалу, професійної самореалізації та успішності. Підприємницька активність сучасної молоді в креативних індустріях має забезпечити відповідний

економічний і соціальний ефект, що сприятиме не лише підвищенню рівня життя суспільства, скороченню безробіття, створенню нових робочих місць, а й формуванню прошарку середнього класу, який стане основою соціально-економічних реформ, гарантом політичної та соціальної стабільності, демократичного розвитку суспільства. Такий підхід особливо актуальний в умовах сучасного безробіття, адже, за даними Державної служби статистики, офіційно зареєстрованих 34% безробітних – це молодь у віці до 35 років. І, на жаль, ситуація щодо працевлаштування молоді в найближчі роки тільки погіршуватиметься. В Україні немає ефективного законодавчо закріпленого механізму, який би гарантував молодим спеціалістам перше робоче місце. Саме тому необхідно створювати умови для самозайнятості молодого покоління, формувати досконалі ринкові відносини для ефективної підприємницької діяльності.

Досвід економічно розвинених країн також свідчить про актуальність реалізації підприємницького потенціалу нації як основного інституційного ресурсу розвитку сучасної економіки та необхідності забезпечення високого рівня підприємницької освіти. В економічно розвинених країнах підприємництву починають навчати в системі шкільної освіти, оскільки вважається, що до підприємницької діяльності необхідно залучати з дитинства. На користь такого підходу говорить факт поширеності підприємницької діяльності серед осіб, чії батьки мають бізнес або є приватними підприємцями.

Основні особливості підготовки сучасної молоді до креативної підприємницької діяльності визначаються, зокрема, і філософією підприємництва, що орієнтована на вільну творчість, індивідуалізацію, професійну самореалізацію. Підприємець – це людина з оригінальним мисленням, смілива, яка здатна до успішної реалізації нових ідей, новаторства, особистісної свободи, що дає можливість використовувати професійні знання та підприємницькі здібності. А отже, підготовка майбутніх фахівців до підприємницької діяльності має забезпечити не лише формування цілісного бачення суті та змісту такої діяльності, а й розвиток підприємницького мислення, уміння раціонально і доцільно реалізовувати отримані знання на практиці.

У зміст професійної підготовки мають бути впроваджені навчальні програми, що забезпечують підготовку до ведення власної справи та готовність її здійснювати, застосовуючи нові методи господарювання. Необхідно активно впроваджувати контекстне навчання, популяризувати самоосвіту, що й забезпечить якісну професійну підготовку, сприятиме формуванню фахівця, здатного успішно реалізовуватися в умовах соціально-економічної кризи і напруженості на ринку праці.

2. Сучасні підходи до підготовки майбутніх дизайнерів до креативного підприємництва в умовах розвитку креативних індустрій

Сучасний дизайн є невід'ємною частиною розвитку суспільства XXI століття. Досвід розвинених країн світу свідчить, що дизайн пов'язується з активним поширенням інноваційних процесів, розвитком наскрізних секторів економіки, малого та середнього бізнесу. За ініціативою Європейської Комісії системно реалізуються програми щодо використання дизайну. Основними напрямками реалізації таких програм є підтримка територіальних екосистем та усунення розривів між попитом і пропозицією на послуги дизайну REDI When Regions support Entrepreneurs and Designers to Innovate (2012–2014 pp.); популяризація дизайну у підприємстві, зокрема використання інструментів дизайну в малому та середньому бізнесі, Design for Enterprises (2016–2018 pp.); налагодження співпраці та обміну досвідом між дизайнерськими інноваційними центрами та закладами формальної дизайн-освіти IDEALL – Integrating Design for Allin Living Labs (2012–2013 pp.). Для визначення внеску українських дизайнерів в економіку країни та потреб українського бізнесу в дизайні ми проаналізували кількість публічних закупівель послуг дизайну через систему ProZorro та виявили зростання попиту на такі послуги. Було встановлено, що з 2016 по 2018 рік спостерігається позитивна динаміка попиту на дизайнерські послуги в українському суспільстві, а загальна сума сплачених індустрією дизайну податків за цей період становить 259 млн грн.

Заслужують на увагу й результати звітів рекрутингових і консалтингових компаній із пошуку роботи, де зростає потреба у фахівцях із дизайну. Професія дизайнера стає однією із затребуваних і входить до топ-вакансій на ринку праці. Результати проведеного аналізу свідчать, що дизайн набуває особливого соціокультурного значення, а підготовка майбутніх дизайнерів є актуальною проблемою сучасної педагогіки. Сучасному суспільству потрібен фахівець, який має широкий світогляд, високий інтелектуальний потенціал і рівень культури, здатність до продуктивної праці, творчості, досягнення успіхів та професійних здобутків. Професійна дизайнерська діяльність пов'язана зі створенням максимальної довершеності, функціональності, цивілізаційного комфорту й культури матеріально-предметного середовища людини, що конкретизується ідеями емоційного забарвлення та естетичного насичення життєвого простору; творчістю, синтезом технологій, науки та мистецтва, генеруванням нового, переосмисленням, переоцінкою естетичних цінностей.

Система видів дизайну є багатокомпонентною. У кожному виді дизайну складається своя мова, свої засоби, стилістика, і, головне,

дизайн-діяльність завжди орієнтована на певний об'єкт проектування, у якому фокусуються дизайнерський образ, функціональна структура, форма об'єкта, уособлюються його естетичні властивості, реалізується поетапна структура процесу проектування.

Стратегія розвитку освіти у сфері дизайну полягає у визначенні шляхів, способів, методів, форм і змісту освіти, спрямованих на гармонічний розвиток професійних якостей і компетенцій творчої особистості, здатної на основі здобутого творчого, наукового і проектного досвіду не лише створювати яскраві і привабливі об'єкти оточуючого середовища, а й творчо реалізовуватися в умовах розвитку креативних індустрій. А отже, великою часткою дизайну освіти мають стати інноваційні технології, які утворюють засади для впровадження у практику навчання новітніх досягнень у сфері культури та мистецтва.

Зміст підготовки майбутніх дизайнерів до креативного підприємництва в закладах освіти пов'язується з викладанням авторських курсів креативного підприємництва у дизайн та формування системи базових знань молоді з організації, функціонування та правового регулювання креативного підприємництва. Як правило, таке навчання спрямовується на ознайомлення з історичними передумовами виникнення креативного підприємництва, його розвитком, поглядами провідних українських і зарубіжних учених-економістів, аналізом сучасного стану підприємництва та його проблемами. Основними завданнями визначено формування цілісного бачення проблем підприємницької діяльності; озброєння дизайнерів уміннями й навичками, необхідними для організації власної справи. Але при цьому не зважається формування логічного підприємницького мислення, яке важливе для самостійних дій у бізнесі, умінь аналізувати проблеми та ситуації, а також навички планування бізнес-ідеї та оцінювання економічної ефективності підприємницької діяльності. Слід зазначити, що під час вивчення таких навчальних дисциплін мають досліджуватися сучасні тенденції розвитку економіки, опановуватися технології сучасного менеджменту, маркетингу, права, обліку та податкової системи, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності майбутніх підприємців.

Аналіз освітньої практики свідчить, що, незважаючи на певні позитивні зрушення у вивченні економічних дисциплін, недостатньо забезпечуються умови належної підготовки майбутніх дизайнерів до креативного підприємництва, прищеплення їм бажання до підприємницької діяльності; відзначається недостатня мотивація студентів до самоосвіти; нерозробленість методик створення креативних стартапів, практичних завдань; використовуються застарілі підходи до навчання, не враховуються сучасні тенденції інноваційного, соціального та креативного підприємництва. Необхідно, щоб кожен випускник мав

відповідний рівень знань із сучасного виробництва, розвитку інноваційної економіки, основ маркетингу, менеджменту і креативної підприємницької діяльності.

У процесі підготовки до підприємницької діяльності має організовуватися самостійна цілеспрямована систематична пізнавальна діяльність (самоосвіта) майбутніх фахівців. Необхідність самоосвіти зумовлена, з одного боку, самою специфікою підготовки до креативного підприємництва, саме цей процес потребує оновлення змісту навчання, що відповідає актуальним потребам особистості, її здатності швидко й адекватно реагувати на зміну суспільних процесів і ситуацій, готовності змінювати свою діяльність, уміло розв'язувати нові складні завдання, а з іншого боку – реаліями й тенденціями сучасної освіти, що пов'язані з потребами суспільства, еволюцією науки і практики.

Сьогодні в Інтернет-мережі існує велика кількість освітніх вебресурсів, де розміщено навчальний контент із підготовки до креативної підприємницької діяльності. Використання Інтернет-ресурсів сприяє забезпеченню гнучкості, доступності, розширенню змісту підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності, конкретизації методів і засобів, активізації самостійної діяльності, а також індивідуалізації такого освітнього процесу з урахуванням потреб студентів. Навчальний контент вебресурсів містить цикл курсів щодо створення власного бізнесу, креативного стартапу тощо.

Проаналізуємо найпопулярніші освітні платформи. Так, платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus⁷ – найбільший проект безкоштовної освіти для всіх та кожного в Україні, що засновано у 2014 році. Окремим блоком на цій платформі розміщено онлайн-курси з підприємництва. Зокрема, на платформі розміщено легендарний курс, що восени 2014 року вивчався у Стенфордському університеті, «Як створити стартап». Програма курсу містить теми щодо відкриття власної справи. Освітня платформа Prometheus пропонує серію курсів за інноваційними методиками. Наприклад, це курс «Вступ до Теорії обмежень», що розкриває методику управління організаціями, яка суттєво відрізняється від існуючої. Базові припущення ТОС (теорії обмежень) полягають у тому, що всі елементи в організації пов'язані, а отже, у певний момент часу завжди є фізичне або логічне обмеження, без виявлення якого та ефективного керування яким не слід розраховувати на проривний результат. У цьому курсі учасниками будуть засвоєні ключові відмінності ТОС від традиційних методів менеджменту організацією. Особливу увагу приділено

---

⁷ Українська платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua>.

прагматичним інструментам ТОС, зокрема процесам мислення. У рамках продовження ознайомлення з інноваційними методиками пропонується курс «Маркетинг: розроблення та продаж пропозиції цінності». Курс познайомить із рішеннями Теорії обмежень у галузі маркетингу та продажів, які відповідають за розроблення і продаж «пропозиції цінності». В основу курсу покладено розробки з маркетингу і продажів доктора Е. Голдратта, Елі Шрагенхайма, Рамі Голдратта, Джона Томпсона, а також багатьох інших ТОС-експертів світового рівня.

Сьогодні підготовка майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності вимагає впровадження сучасних форм навчання, які забезпечать різноманітність навчальної інформації, високий ступінь наочності, можливість організації колективної та індивідуальної роботи. До традиційних форм підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності відносять, як правило, лекційні, семінарські, практичні заняття, тренінги, майстер-класи, самостійну роботу, що орієнтуються на специфіку навчальної дисципліни та рівень підготовленості аудиторії. Підвищення ефективності традиційних форм підготовки до креативної підприємницької діяльності, зокрема лекційних і семінарських занять, можливо досягти з використанням мультимедійних засобів, наприклад надзвичайно дієвим є опрацювання теоретичного матеріалу за допомогою презентацій, технологій майдмепінгу (створення логічних схем), з використанням гіпертекстової інформації, що забезпечує зручний доступ до довідкових даних, глосарію, анімаційних додатків. Щодо практичних занять із такої підготовки, то слід зазначити про розв'язання практичних завдань та ситуації з питання підготовки та відкриття власної справи, механізму функціонування підприємств, значення конкуренції, взаємовідносини підприємця з партнерами, ціноутворення, фінансування та ін. Прикладами для розв'язання мають стати конкретні завдання, наприклад: зобразити графік виробничих можливостей; визначити ступінь ефективності бізнесу, еластичність попиту за ціною, остаточну вартість та прибуток від реалізації основних засобів, величину стартового капіталу, приріст капіталу тощо. Під час практичних занять із підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності мають використовуватися сучасні інформаційні програми, бізнес-кейси та комп'ютерні програм-симулятори (бізнес-симулятори).

Але, як свідчить практика, традиційні підходи є малоефективними під час підготовки самостійних суб'єктів господарювання, адже, крім опанування відповідної системи знань, сучасний дизайнер-підприємець повинен бути активним і корисним, уміти аналізувати соціально-економічну інформацію, вести оперативну й фінансову документацію,

ставити завдання та реалізовувати їх, ризикувати і планувати досягнення цілей. Усі ці названі професійні навички мають бути відображені у програмах навчальних тренінгів. Такі тренінги проводяться з метою допомоги молоді, по-перше, сформувати й розвинути комплекс навичок, необхідних для конкретної практичної діяльності; по-друге, як програми особистісного зростання; по-третє, це тренінги командної роботи. Правильно складена методична структура тренінгів сприятиме закріпленню теоретичних знань і дає змогу компетентно діяти у майбутній дизайнерській діяльності. Слід зазначити, що в сучасній практиці у підготовці до креативної підприємницької діяльності активно використовують майстер-класи із залученням професіоналів-практиків як із державних, так і бізнесових структур. Така форма є ефективною, оскільки уможливує підвищення професійного рівня, обмін передовим досвідом учасників, розширення кругозору та залучення до новітніх галузей знання, а також відпрацювання практичних навичок за різними методиками і технологіями. Такі заняття активізують мислення, пізнавальні процеси, прищеплюють інтерес до креативного підприємництва, розвивають комунікативні навички.

Розкриваючи форми підготовки до креативної підприємницької діяльності, необхідно відзначити бізнес-школи, бізнес-інкубатори, бізнес-акселератори. Такі форми підготовки до креативного підприємництва пов'язуються із самоосвітою майбутніх фахівців. Наприклад, акселератори, які переважно спеціалізуються на Інтернет-проєктах і запускаються інвестиційними фондами. В акселераторі зазвичай є чітка тимчасова програма розвитку, за дотриманням якої стежить ментор. Принцип роботи акселератора досить простий: збираються талановиті люди або команда, у яких є хороші ідеї для нового бізнесу, надаються офіс та менторська підтримка. Суть акселератора полягає у наданні наставництва або необхідних інвестицій для реалізації підприємницьких ідей. Навчання в акселераторах здійснюється за програмами для підприємців протягом 3–6 місяців. Під час навчання молодь отримує підтримку менторів – досвідчених фахівців, підприємців, топ-менеджерів, а також перебуває під увагою бізнес-спільноти. Менторами виступають топ-менеджери з таких технологічних компаній, як Facebook або Google, або венчурні інвестори, які відомі своїми успішними інвестиціями у стартапи, або люди, які вже запустили й управляють власними проєктами. Менторські схеми практично завжди надають посівне фінансування і допомагають перетворити ідею на бізнес, який працює. Окрім менторської підтримки, у період навчання проводяться навчальні семінари, майстер-класи та інші заходи. У підсумку після 3–6 місяців

навчальної програми молодь отримує необхідні знання, контакти для подальшого розвитку проєкту, залучення інвестицій тощо.

Ознайомитися з акселераційними програмами можна на освітньому порталі «Будуй своє», який створено за спеціальною програмою для підприємців та тих, хто тільки мріє ними стати⁸ (<https://buduysvoe.com/>). Як зазначено на порталі, акселератор допомагає стартапам та їхнім командам виходити на ринки ЄС та США за рахунок роботи з корпораціями і залучати фінансування. Необхідно також зазначити, що цей портал пропонує навчальні онлайн-курси. Зокрема, у доступі є навчальні курси: «Як відкрити власний бізнес»⁹; «PR-стратегія для малого бізнесу»¹⁰; «Розроблення стратегії для роботи у соцмережах»¹¹; «Формула швидкого росту бізнесу»¹²; «Дієвий бізнес-план»¹³; «YouTube для бізнесу»¹⁴ тощо. Окрім того, зазначимо про існування акселератора із соціального підприємництва, програма запущена Українською соціальною академією у партнерстві з Social Impact Award. Вона розроблена за методологією курсу із соціального підприємництва Miller Center і розрахована на реалізацію інноваційних ідей із вирішення глобальних проблем суспільства. Протягом дев'яти місяців учасники мають змогу співпрацювати з українськими та іноземними експертами у сфері маркетингу, фінансових та юридичних аспектів функціонування соціального бізнесу, обмінюватися досвідом з однодумцями.

Один із варіантів організаційних форм взаємодії науки і підприємництва – бізнес-інкубатор, що являє собою складний багатofункціональний комплекс, котрий забезпечує сприятливі умови для ефективної діяльності новостворених малих інноваційних фірм, які реалізують цікаві наукові ідеї. Загалом інкубація бізнесу є одним з інфраструктурних механізмів підтримки підприємництва, розрахованих на довгостроковий період. Бізнес-інкубатори допомагають створенню

---

⁸ Будуй своє: програма підтримки підприємництва. URL: <https://buduysvoe.com/>.

⁹ Як відкрити власний бізнес. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: https://buduysvoe.com/vidkryty_biznes.

¹⁰ PR-стратегія для малого бізнесу. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/pr-strategiya-dlya-malogo-biznesu>.

¹¹ Розроблення стратегії для роботи у соцмережах. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/rozrobka-strategiyi-dlya-roboty-v-socmerezah>.

¹² Формула швидкого росту бізнесу. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/formula-shvydkogo-rostu-biznesu>.

¹³ Дієвий бізнес-план. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/diyevyy-biznes-plan>.

¹⁴ YouTube для бізнесу. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/youtube-dlya-biznes>.

малих і середніх підприємств, як правило, інноваційного типу. І ця функція стає все більш важливою, оскільки вихід підприємств на старі і нові ринки ускладнюється через посилення внутрішньої і зовнішньої конкуренції. До функціональних завдань бізнес-інкубатора у сфері підприємництва слід віднести: консалтингові послуги; надання офісних приміщень; допомогу у проектуванні бізнес-планів; допомогу в пошуку джерел фінансування; підтримку проекту на початкових стадіях; аналіз ринкового середовища та конкурентів; прокат наукового і технологічного устаткування на певний період; технічно-адміністративне обслуговування (пошта, Інтернет, телефон, факс, ксерокс, офіс-секретар тощо); інформаційне та рекламне забезпечення; здійснення юридичних та бухгалтерських послуг; послуги у сфері оцінки бізнесу, ризику ведення бізнесу та ін.; науково-технічні (впровадження нових технологій, ноу-хау, нових продуктів). Найбільш успішними бізнес-інкубаторами України можна вважати Eastlabs, iHUB, Happy Farm, GrowthUp, Wannabiz, Voomy IT-парк та Polyteco.

ВИСНОВКИ

Питання підготовки майбутніх дизайнерів, здатних до креативної підприємницької діяльності, мають історичне, правове, соціально-економічне та політичне підґрунтя. Значущість для світової та національної економіки проблем розвитку підприємництва актуалізувалася в законах України, законодавчих документах про державну підтримку малого і середнього підприємництва, програмі сприяння розвитку малого підприємництва, стратегії розвитку малого і середнього підприємництва, у пріоритетних цілях сталого розвитку. Дослідження умов підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності дає змогу виокремити основні вимоги до організації сучасного освітнього процесу, а саме забезпечення інноваційності, соціальності та гуманітаризації, що мають найти своє відображення у змісті та формах підготовки майбутніх дизайнерів. Креативність можна розглядати як діяльність щодо використання результатів наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень, що зумовлює виникнення якісно нових і кращих за своїми властивостями товарів чи послуг, що реалізуються на ринку, або технологій, що використовуються у практичній діяльності. Такі креативні інновації орієнтовані на впровадження нових технологій виробництва, якісно нового рівня практичної реалізації наукових винаходів, раціоналізаторських пропозицій, економії енергетичних ресурсів, удосконалених форм і методів наукової, методичної та освітянської діяльності.

До змісту підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності має бути включено інноваційну компоненту, що сприятиме формуванню високоосвіченої, самодостатньої особистості з інноваційним типом мислення і діяльності, здатної гідно відповідати на виклики сьогодення. Метою такої підготовки є формування у майбутніх дизайнерів системи знань і практичних навичок у створенні й управлінні стартапами, підготовка до участі в інкубаційних, акселераційних і грантових програмах підтримки стартапів. У процесі навчання майбутні дизайнери мають навчитися орієнтуватися в основних питаннях, пов'язаних із функціонуванням стартапів, розуміти, як розвивати власний стартап, мати перший проєкт із бізнес-моделлю, маркетинговим планом, перспективами розвивати цей проєкт далі в інкубаційних або акселераційних програмах.

АНОТАЦІЯ

У підрозділі монографії розкрито аспекти креативних індустрій, можливості їх розвитку у нашій країні та перспективи. Увагу зосереджено на креативному підприємництві як одній з головних передумов формування та реалізації потенціалу держави. Визначено, що підготовка дизайнерів-підприємців має бути орієнтована на формування у них здатності адаптуватися в сучасному просторі розвитку креативних індустрій, готовності до професійної реалізації, самоздійснення та самоактуалізації у сучасній соціально-економічній ситуації суспільства. Обґрунтовано положення щодо необхідності включення інноваційної компоненти в зміст підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності, що сприятиме формуванню високоосвіченої, самодостатньої особистості з інноваційним типом мислення і діяльності, здатної гідно відповідати на виклики сьогодення. Пропонується зміст підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності реалізовувати на засадах міждисциплінарного навчання, де молодь отримує реальну перспективу використання набутих компетенцій, оскільки бачить доцільність і необхідність знань і навичок у повсякденних або майбутніх ситуаціях професійної діяльності. Пропонується впровадження відповідних організаційних форм, зокрема лекційних і семінарських занять, із використанням технологій майндмепінгу, сучасних інформаційних програм, бізнес-кейсів, бізнес-симуляторів (комп'ютерні програми-симулятори), а також тренінгів та майстер-класів. Для додаткової освіти з підготовки до креативного підприємництва можуть використовуватися бізнес-школи, бізнес-інкубатори, бізнес-акселератори. Проаналізовано можливості використання онлайн-навчання та вебтехнологій, що сприятиме вдосконаленню теоретичної і практичної підготовки

майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності, головна мета якої – отримання якісної самоосвіти. Такий підхід у сучасній практиці підготовки фахівців уможливить розв’язання важливих завдань щодо предметного та соціального контекстів професійної освіти, які сприятимуть підготовленості майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чечетова Н.Ф., Чечетова-Терашвілі Т.М. Креативне підприємництво – основа креативної економіки країни та її регіонів. *Восточноевропейский научный журнал. Экономические науки*. 2019/10/11. № 49(4). С. 47–52.

2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 34. Ст. 257.

3. Стратегія розвитку інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-209р>.

4. Бакуліна Н., Фалович В. Розвиток креативних індустрій в Україні: аналіз і оцінка. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. Вип. 24. С. 24–32.

5. Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2019 р. № 265-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text>.

6. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.

7. Українська платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua>.

8. Будуй своє: програма підтримки підприємництва. URL: <https://buduysvoe.com/>.

9. Як відкрити власний бізнес. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: https://buduysvoe.com/vidkryty_biznes.

10. PR-стратегія для малого бізнесу. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/pr-strategiya-dlya-malogo-biznesu>.

11. Розроблення стратегії для роботи у соцмережах. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/rozrobka-strategiyi-dlya-roboty-v-socmerezah>.

12. Формула швидкого росту бізнесу. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/formula-shvydkogo-rostu-biznesu>.

13. Дієвий бізнес-план. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/diyevyy-biznes-plan>.

14. YouTube для бізнесу. *Будуй своє: програма підтримки підприємництва*. URL: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/youtube-dlya-biznes>.

Information about the author:

Aliksieieva S. V.,

Doctor of Pedagogical Sciences,

Senior Researcher at the Professional Careers Laboratory

Institute of Vocational Education and Training of the National Academy
of Educational Sciences of Ukraine

98a, Vito-Lithuanian lane, Kyiv, 03045, Ukraine